

۱۴۱۴۲۷

بسم الله الرحمن الرحيم

راهنمای کشوری
مراقبت و درمان
عفونت های آمیزشی

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
مرکز مدیریت بیماری های واگیر
اداره ی کنترل ایدز و عفونت های آمیزشی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۹-۱۷۸-۶

ISBN: 978-964-519-178-6

نام کتاب:	راهنمای کشوری مراقبت و درمان عفونت‌های آمیزشی
تالیف:	دکتر محمد مهدی گویا، دکتر کتایون طایری، دکتر پروین افسر کازرونی، دکتر بهنام فرهودی، دکتر طاهره سوری، دکتر حمید عمادی، دکتر مریم نصیریان و دکتر فریا مرادی
ویراستار فنی:	دکتر کیانوش کمالی
ناشر:	اندیشمند
تاریخ و نوع چاپ:	اول - تابستان ۱۳۹۵
شابک:	۵۰۰۰
بها:	رایگان

عنوان و نام پدیدآور	راهنمای کشوری مراقبت و درمان عفونت‌های آمیزشی/تالیف محمد مهدی، گویا، کتایون، دیگران]. تهران: اندیشمند، ۱۳۹۵.
مشخصات نشر	۱۷۶ ص: مصور، جدول، نمودار.
مشخصات ظاهری	رایگان ریال 178-6-519-964-978:
یادداشت	تالیف محمد مهدی گویا، کتایون طایری، پروین افسر کازرونی، بهنام فرهودی، طاهره سوری....
موضوع	بیماری‌های آمیزشی - ایران - درمان - تشخیص
شناسه افزوده	گویا، محمد مهدی، ۱۳۳۶ -
رده بندی کنگره	RC۲۰۰/۲۵ ۱۳۹۴
رده بندی دیویی	۶۱۶/۹۵۱
شماره کتابشناسی ملی	۴۰۱۳۳۰۵

انتشارات اندیشمند: تهران - خ دانشگاه - خ روانمهر - پلاک ۴۴ - واحد ۲ - صندوق پستی ۷۴۵۵-۱۹۳۹۵

تلفن ۶۶۹۵۲۶۱۷ و ۶۶۹۶۷۲۷۲ Email: Andishmandpress@gmail.com

عنوان	فهرست مطالب	صفحه
تقدیر و تشکر.....		۷
اختصارات.....		۹
مهمترین تغییرات این رهنمود نسبت به ویرایش پیشین.....		۱۱
مقدمه.....		۱۳
فصل اول: اصول مدیریت جامع بیماران مبتلا به عفونت‌های آمیزشی.....		۱۷
۱-۱ مقدمه.....		۱۸
۱-۲ تشخیص و درمان.....		۱۸
۱-۳ آموزش و مشاوره.....		۲۰
۱-۴ مدیریت همزمان شریک جنسی.....		۲۴
۱-۵ پیگیری بیمار.....		۲۶
۱-۶ آزمایش اچ‌آی‌وی.....		۲۶
۱-۷ گزارش دهی مورد.....		۲۷
فصل دوم: تشخیص و درمان عفونت‌ها و بیماری‌های آمیزشی.....		۲۹
۲-۱ ملاحظات عملی در تشخیص و درمان بیماری‌های آمیزشی.....		۳۰
۲-۱-۱ گرفتن شرح حال.....		۳۰
۲-۱-۲ معاینه بالینی.....		۳۵
۲-۲ سندرم‌های عفونت‌های آمیزشی.....		۳۶
۲-۲-۱ زخم تناسلی.....		۳۶

عنوان	فهرست مطالب	صفحه
۲-۲-۲ ترشح مجرا.....	۴۱	
۲-۲-۳ ترشح واژینال.....	۴۷	
۲-۲-۴ تورم اسکروتوم.....	۵۲	
۲-۲-۵ درد زیر شکم.....	۵۶	
۲-۲-۶ سندرم رکتیت حاد.....	۶۱	
۲-۲-۷ تورم غدد لنفاوی (خارک) ناحیه اینگوینال.....	۶۳	
۲-۲-۸ کنژنکتیویت رادیه.....	۶۵	
۲-۳ عوامل بیماری‌زای آمیزش.....	۶۷	
۲-۳-۱ سیفلیس.....	۶۷	
۲-۳-۲ هرپس ژنیتال.....	۷۶	
۲-۳-۳ شانکروید.....	۸۳	
۲-۳-۴ عفونت‌های گنوکوکی.....	۸۵	
۲-۳-۵ لنفوگرانولوما ونروم.....	۹۲	
۲-۳-۶ عفونت‌های کلامیدیا تراکوماتیس (به‌جز LGV).....	۹۴	
۲-۳-۷ تریکومونیاژیس.....	۹۸	
۲-۳-۸ واژینوز باکتریال.....	۱۰۱	
۲-۳-۹ کاندیدیازیس.....	۱۰۴	
۲-۳-۱۰ زگیل تناسلی.....	۱۰۸	
۲-۳-۱۱ میکوپلازما ژنیتالیم.....	۱۱۷	

عنوان	فهرست مطالب	صفحه
۱۲-۳-۲ شپش عانه.....		۱۱۸
۱۳-۳-۲ گال.....		۱۲۰
۲-۴ تشخیص آزمایشگاهی.....		۱۲۳
فصل سوم: بهداشت باروری در مدیریت بیماری های آمیزشی.....		۱۳۳
مقدمه.....		۱۳۴
۳-۱ مراکز ارائه دهنده خدمات بهداشت باروری و مدیریت بیماری های آمیزشی.....		۱۳۴
۳-۲ ارائه دهندگان خدمات بهداشتی درمانی بخش خصوصی و مدیریت بیماری های آمیزشی.....		۱۳۶
نکات قابل توجه در انتخاب روش های مناسب فاصله گذاری بین بارداری ها.....		۱۳۷
فصل چهارم: ملاحظات عملی مدیریت عفونت های آمیزشی در گروه های خاص... ۱۴۳		
۴-۱ کودکان.....		۱۴۴
۴-۲ نوجوانان.....		۱۴۴
۴-۳ زنان باردار.....		۱۴۶
۴-۴ گروه های در معرض بیشترین خطر بیماری های آمیزشی.....		۱۴۹
۴-۴-۱ زنان تن فروش.....		۱۴۹
۴-۴-۲ مردان دارای تماس جنسی با همجنس.....		۱۵۰
۴-۴-۳ زنان دارای تماس جنسی با همجنس.....		۱۵۰
۴-۴-۴ افراد دارای اختلال هویت جنسی (ترانس سکسوئل).....		۱۵۱
۴-۵ زندانیان.....		۱۵۲

عنوان	فهرست مطالب	صفحه
۴-۶ افرادی که مورد سوء استفاده جنسی قرار گرفته اند		۱۵۲
فصل پنجم: نظام مراقبت عفونت های آمیزشی		۱۶۳
۵-۱ مقدمه		۱۶۴
۵-۲ نظام ثبت و گزارش دهی عفونت های آمیزشی		۱۶۴
۵-۳ تعریف و موارد		۱۶۵
۵-۴ فرآیند گزارش دهی و تجزیه و تحلیل اطلاعات		۱۶۸
پیوست ها		۱۶۹
پیوست ۱- فرم شماره یک ثبت مرگ و میرین با علایم بیماری های آمیزشی		۱۷۰
پیوست ۱- فرم شماره ۲ ثبت انیولوزیک بیماری های آمیزشی		۱۷۱
پیوست ۲: دستورالعمل استفاده از کاندوم		۱۷۲
منابع		۱۷۳

مهمترین تغییرات این رهنمود نسبت به ویرایش پیشین

این راهنما با استفاده از راهنمای تدابیر بالینی در عفونت‌های آمیزشی سال ۱۳۸۷ (۱) و آخرین راهنمای مدیریت بیماری‌های آمیزشی سازمان جهانی بهداشت (۲) و راهنمای درمان عفونت‌های آمیزشی CDC آمریکا (۳) تهیه شده است. مهم‌ترین تغییرات این رهنمود نسبت به راهنمای تدابیر بالینی در عفونت‌های آمیزشی شامل:

۱- هرچند در این رهنمود رویکرد درمان سندرومیک به‌عنوان روشی ساده و در دسترس معرفی شده است، رویکرد درمان اتیولوژیک با توصیف مختصری از عوامل مولد بیماری‌های آمیزشی ارائه شده است که در صورت وجود امکانات تشخیصی مناسب، بکار رود.

۲- الگوریتم زخم در قسمت تشخیص سیفلیس نیز داده شده است.

۳- مبحث مربوط به زگیل‌های تناسلی، هرپس تناسلی و سیفلیس به تفصیل توضیح داده شده است.

۴- درمان‌های ارائه شده، به روزترین و در دسترس‌ترین اسخارهای درمانی می‌باشند.

۵- در تشخیص عوامل بیماری‌زا، بر استفاده از بهترین روش‌های آزمایشگاهی، در صورت در دسترس بودن، تأکید شده است.

۶- فصل جدیدی با عنوان تشخیص آزمایشگاهی، سطوح ارائه خدمات آزمایشگاهی با مشارکت و همراهی آزمایشگاه مرجع سلامت اضافه شده است.

۷- فصل جدیدی با عنوان بهداشت باروری با مشارکت و اعلام نظر مرکز سلامت خانواده، در مدیریت بیماری‌های آمیزشی اضافه شده است.

۸- فصل جدیدی با عنوان ملاحظات عملی مدیریت عفونت‌های آمیزشی در گروه‌های خاص افزوده شده است. این گروه‌ها شامل کودکان، نوجوانان، زنان باردار، گروه‌های پرخطر جنسی از جمله: زنان تن‌فروش، مردان دارای تماس جنسی با همجنس، زنان

دارای تماس جنسی با هم جنس و افراد دارای اختلال هویت جنسی (ترانس سکسوانل) می باشد.

۹- نظام مراقبت عفونت های آمیزشی بازنویسی و فرم های مربوطه اصلاح شده است.

۱۰- نحوه استفاده از کاندوم به تفصیل آموزش داده شده است.

www.ketab.ir

مقدمه

عفونت‌های آمیزشی (STIs)^۱ به عفونت‌هایی گفته می‌شود که عموماً از طریق تماس جنسی انتقال می‌یابند و می‌توانند موجب بیماری‌های آمیزشی (STDs)^۲ شوند. حداقل ۳۰ عامل بیماری‌زای انقباضی، ویروسی و انگلی شناخته‌شده برای عفونت‌های آمیزشی وجود دارد؛ مهم‌ترین آن‌ها شامل نایسریا گنوره^۳، کلامیدیا تراکوماتیس، هموفیلوس دوکره‌ئی^۴، کلبسیلا گرانولوماتیس^۵، تریپونما پالیدوم^۶، ایکوپلاسماها، تریکوموناس واژینالیس^۷، ویروس هرپس سیمپلکس^۸، پاپیلوماو ویروس انسانی^۹ است (۴). برآورد شده است که سالانه حدود ۴۴۸ میلیون نفر (زنان و مردان ۱۵ تا ۴۹ ساله) در سراسر جهان به عفونت‌های آمیزشی قابل درمان از جمله تریپونما پالیدوم (سیفلیس)، نایسریا گنوره، کلامیدیا تراکوماتیس و تریکوموناس واژینالیس مبتلا می‌گردند (۵).

دوره کمون و دوره قابلیت سرایت عوامل ایجادکننده عفونت‌های آمیزشی متفاوت است. با توجه به این‌که عوامل بیماری‌زای مختلفی در ایجاد عفونت‌های آمیزشی نقش دارند، روش‌های تشخیص آزمایشگاهی متفاوتی برای بررسی هر کدام توصیه شده است. البته با توجه به هزینه، تجهیزات و دانش مورد نیاز برای هر کدام از این روش‌ها، ممکن است روش مورد استفاده در همه مراکز در دسترس نباشد.

^۱ Sexually Transmitted Infections

^۲ Sexually Transmitted Diseases

^۳ Neisseria Gonorrhea

^۴ Haemophilus ducreyi

^۵ Klebsiella Granulomatis

^۶ Treponema pallidum

^۷ Trichomonas vaginalis

^۸ Herpes Simplex Virus (HPV)

^۹ Human Papilloma Virus (HPV)

علی‌رغم وجود درمان برای برخی از عوامل ایجادکننده عفونت‌های آمیزشی مثل باکتری‌ها، مایکوپلازماها و انگل‌ها، این عفونت‌های قابل درمان همچنان به‌عنوان یک مشکل بهداشت عمومی، هم در کشورهای جهان سوم و هم در کشورهای صنعتی باقی مانده‌اند (۶).

عفونت‌های آمیزشی می‌توانند به عوارض متعددی بیانجامند و از علل عمده ناباروری، بیماری التهابی حاد لگن، بارداری خارج رحمی، سرطان و عفونت‌های مادرزادی هستند. این عفونت‌ها به علت ابتلا، عوارض کوتاه و بلند مدت و میرایی در افراد بالغ و نوزادان تازه متولدشده، افزایش مقاومت دارویی^{۱۰} در میان برخی از عوامل بیماری‌زا و هم‌چنین انگي^{۱۱} که در بسیاری از جوامع به همراه این بیماری‌ها است؛ بار اقتصادی و بهداشتی سنگینی به‌ویژه بر کشورهای در حال توسعه وکیل کرده‌اند. اگرچه تعدادی از عفونت‌های آمیزشی قابل درمان هستند، اما انواع بدون درمان، مثل ویروس هرپس، بار زیادی از لحاظ ابتلا و مرگ و میر در زنان، مردان و کودکان ایجاد می‌کنند. حضور التهاب درمان‌نشده و عفونت آمیزشی دارای زخم، احتمال انتقال عفونت اچ‌ای وی^{۱۲}، طریق تماس جنسی را افزایش می‌دهد؛ این درحالی است که گسترش برنامه‌های پیشگیری و کنترل این عفونت تأثیر به‌سزایی بر کنترل و پیشگیری عفونت‌های آمیزشی گذاشته‌است (۷-۹).

افزایش رفتارهای پرخطر جنسی در کنار عواملی چون جنگ و بحران‌های اجتماعی، حوادث اضطراری پیچیده^{۱۳}، فقدان خدمات تشخیص و درمان برای عفونت‌های آمیزشی و تأثیرات اچ‌ای وی در اپیدمیولوژی عفونت‌های آمیزشی همه با هم ترکیب شده و باعث افزایش بار عفونت‌های آمیزشی به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه شده است. مهاجرت و شهرنشینی سریع از عوامل جمعیتی هستند که نقش مهمی در رفتار جنسی یک جامعه دارند و به میزان افزایش فعالیت جنسی تجاری و خارج از ازدواج و خطر زیاد ابتلای به عفونت‌های آمیزشی کمک می‌کنند (۸).

¹⁰ Antimicrobial resistance (AMR)

¹¹ Stigma

¹³ حوادث اضطراری پیچیده حوادثی هستند که یک گروه جمعیتی در اثر عواملی نظیر اتفاقات و کشمکش‌های سیاسی و امنیتی و اجتماعی ایجاد شده و منجر به جابجایی ناگهانی جمعیتی به مدت نامعلوم توأم با نابسامانی‌های ناشی از جا و مکان برای اقامت و امنیت غذا، سلامت فردی، محیطی، خشونت، ناامنی شدید و عدم اطمینان آینده می‌شود.

کنترل عفونت‌های آمیزشی هم در کشورهای در حال توسعه و هم در کشورهای توسعه‌یافته، از اولویت زیادی برخوردار است. از آنجایی که وجود یک استراتژی ملی جامع برای پیشگیری و کنترل عفونت‌های آمیزشی در کشور به منظور دستیابی به اهداف توسعه هزاره سوم و همچنین پیشگیری و کنترل اچ‌آی‌وی کمک‌کننده است، در سال ۲۰۰۸ استراتژی منطقه‌ای برای پیشگیری و کنترل عفونت‌های آمیزشی برای سال‌های ۲۰۱۵-۲۰۰۹، با هدف تأمین یک راهنمای کلی برای پیشگیری و کنترل عفونت‌های آمیزشی در سطح ملی و منطقه‌ای ایجاد شد. اجرا، مؤثر استراتژی‌های کنترل و پیشگیری عفونت‌های آمیزشی، نیازمند توجه به تعدادی از جنبه‌های برنامه‌ریزی و سیاسی شامل توسعه سیاست‌های مرتبط و حمایت‌های سیاسی، بسیج منابع، همکاری بین بخشی و درون بخشی، سازماندهی ظرفیت‌ها است. درواقع اقدام‌های مؤثر، منظم و مناسب باید توسط دولت‌ها ارائه گردد. اما ضروری است که بخش‌های خصوصی و غیر رسمی نیز درگیر شوند (۵ و ۸). هدف کلی این استراتژی، کاهش انتقال عفونت‌های آمیزشی و ابتلا و میرایی مرتبط با این عفونت‌ها است. هم‌چنین اهداف اختصاصی آن شامل موارد زیر است:

- کسب اطلاعات اپیدمیولوژیک معتبر از طریق اجرای نظام مراقبت عفونت‌های آمیزشی و انجام مطالعات کاربردی برای پاسخ مناسب و مؤثر
 - بهبود کمی و کیفی شناسایی، درمان و پیگیری مبتلایان و شرکای جنسی آنان؛
 - ارتقاء رفتارهای جنسی محافظت‌شده در گروه‌های در معرض خطر
 - قطع انتقال عفونت‌های آمیزشی در گروه‌های پرخطر از طریق اجرای مداخلات هدفمند؛
- از آنجایی که پزشکان و کارکنان بهداشتی نقش مهمی در پیشگیری و درمان عفونت‌های آمیزشی دارند، استفاده از این راهنما می‌تواند ضمن تأکید بر محوریت پیشگیری و درمان، با تقویت برنامه‌های آموزشی محلی، پایش و گزارش موارد عفونت آمیزشی، کمک مؤثری برای افزایش توانایی کشور در مقابله با گسترش عفونت‌های آمیزشی و اچ‌آی‌وی باشد.
- در چهارمین برنامه کشوری کنترل ایدز و بیماری‌های آمیزشی در ایران (۱۳۹۸-۱۳۹۴) چهار استراتژی درخصوص بیماری‌های آمیزشی شامل آموزش و اطلاع‌رسانی، پیشگیری از انتقال جنسی، مراقبت و درمان، تقویت نظام مراقبت اپیدمیولوژیک و مدیریت و تحلیل داده‌ها مطرح شده و مورد تأکید قرار گرفته است.

باتوجه به گزارش‌های مشاورین بین‌المللی و سازمان جهانی بهداشت درباره بررسی برنامه پیشگیری و کنترل عفونت‌های آمیزی در ایران، و نیز باتوجه به مستند نقشه راه پیشگیری و کنترل بیماری‌های آمیزی و نیز نتایج مطالعات اخیر، به نظر می‌رسد که مشکلات و نواقصی مرتبط با نظام پیشگیری و کنترل بیماری‌های آمیزی وجود دارد (۱۰). بنابراین تصمیم به بازنگری راهنمای مراقبت و درمان برنامه پیشگیری و کنترل عفونت‌های آمیزی گرفته شد.

www.ketab.ir